

FACTSHEET DIGITALE LEEFWERELD: CRIMINALITEIT EN GRENSOVERSCHRIJDEND GEDRAG

Met het project **Criminele Aanwas** willen we meer inzicht geven in de leefwereld van jongeren. De digitale leefwereld vormt daar een groot onderdeel van. De online en offline wereld zijn voor jongeren tegenwoordig geen gescheiden werelden, maar juist één leefwereld. De ervaringen die zij online opdoen, vormen hoe zijn naar de wereld kijken en werken door op hun online én offline gedrag.

In dit factsheet geven we aan waarom sociale media belangrijk en aantrekkelijk zijn voor jongeren, maar ook welke risico's er zijn op het gebied van criminaliteit en grensoverschrijdend gedrag. Daarnaast presenteren we de resultaten van het afstudeeronderzoek van Juul Tielens over de ervaringen van risicjongeren (15-23 jaar) in de eenheid Noord-Holland met betrekking tot criminaliteit, geweld en seksueel overschrijdend gedrag op sociale media.

Het belang van sociale media voor jongeren

» Sociale media zijn om verschillende redenen aantrekkelijk én belangrijk voor jongeren:

Socialisatie: Sociale media zijn een belangrijke bron van socialisatie. Misschien wel een van de belangrijkste bronnen tegenwoordig. Het is een nieuwe sociale omgeving waarin jongeren het gedrag van anderen observeren en mogelijk imiteren.

Identiteitsvorming: Jongeren tussen de 15 en 23 jaar zijn volop bezig met het ontwikkelen van hun persoonlijke identiteit. Via sociale media kunnen jongeren experimenteren met verschillende identiteiten.

Sociale verbondenheid, interactie en het opbouwen van relaties: Via sociale media staan jongeren in contact met hun leeftijdsgenoten en vrienden, maar kunnen ook contacten opdoen buiten hun fysieke sociale kringen.

Exploreren/ontdekken: Dit is een belangrijk onderdeel bij identiteitsvorming. Sociale media biedt onbegrensde mogelijkheden tot exploreren.

Zelfexpressie: Dit is ook een belangrijk onderdeel bij de identiteitsvorming van jongeren. Sociale media stelt jongeren in staat hun gedachten, gevoelens en ideeën te uiten.

Vrijheid: Jongeren hebben op sociale media de vrijheid en controle om zelf hun activiteiten te bepalen en met wie, wanneer en hoe ze communiceren.

FACTSHEET DIGITALE LEEFWERELD: CRIMINALITEIT EN GRENSOVERSCHRIJDEND GEDRAG

Risico's sociale media voor criminaliteit en grensoverschrijdend gedrag

Sociale media zijn om verschillende redenen aantrekkelijk én belangrijk voor jongeren:

- » Sociale media zijn 24/7 bereikbaar, je kunt een groot publiek bereiken, het is anoniem en er is niet of nauwelijks toezicht van de overheid/politie/professionals of ouders/verzorgers.
- » Dit maakt het interessant voor criminelen, maar ook voor andere sociale media-gebruikers om grensoverschrijdend gedrag te vertonen.
- » Sociale media creëren gelegenheid voor bestaande criminaliteitsvormen, maar ook voor nieuwe vormen van criminaliteit en grensoverschrijdend gedrag¹.
- » Via sociale media kunnen criminelen makkelijk jongeren benaderen om criminele activiteiten voor hen uit te voeren.
- » Normalisering en de digitale bubbel. Hoe vaker jongeren in aanraking komen met grensoverschrijdend gedrag, hoe normaler het wordt en hoe groter de kans dat zij dit gedrag ook gaan vertonen. Door het gebruik van algoritmes door sociale media komen gebruikers snel in een bubbel van gelijkgestemde content terecht. Dit kan er ook voor zorgen dat gebruikers in een criminele/grensoverschrijdende digitale bubbel terecht komen en dat er normalisatie ontstaat. Bovendien ervaren jongeren in de online wereld weinig negatieve consequenties. Dit versterkt deze tendens nog meer.

Afbeelding 1. Showen met wapens op Snapchat (Roks & van den Broek, 2020)

Afbeelding 2. Drugshandel op sociale media (Posthumus, 2020)

Afbeelding 3. Bankpasfraude (Roks & van den Broek, 2020)

¹ Een aantal voorbeelden zijn: cyberviolence, cyberpesten, online bedreiging / belediging of uitschelden, phishing, smishing, vishing, swipen, drugshandel, wapenhandel, showen met wapens, showen met luxe goederen of crimineel geld, sexting, exposing, grooming, sextortion.

FACTSHEET DIGITALE LEEFWERELD: CRIMINALITEIT EN GRENSOVERSCHRIJDEND GEDRAG

Ervaringen van risicjongeren in Noord-Holland

Er is tot nu toe weinig zicht op de ervaringen van risicjongeren met betrekking tot criminaliteit, geweld en seksueel overschrijdend gedrag op sociale media. Voor haar afstudeeronderzoek is Juul Tielens hierover met 21 risicjongeren in verschillende jongerencentra in Noord-Holland in gesprek gegaan.

In het onderzoek zijn verschillende onderwerpen aan jongeren voorgelegd. Hierbij valt op dat alle jongeren op sociale media, in meer of mindere mate, ervaringen hebben met alle onderwerpen. Onderstaande tabel laat zien op welke platformen de jongeren de onderwerpen langs zien komen. Uiteraard zijn er in werkelijkheid veel meer sociale media platformen en veel meer vormen van criminaliteit, geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag.

CRIMINALITEIT	SNAPCHAT	TELEGRAM	INSTAGRAM	TIKTOK
Bankpasfraude	●	●	●	
Swipen	●	●	●	
Drugshandel	●	●		
Wapenhandel	●	●		
Rekrutering voor de criminaliteit	●		●	
Showen met luxe spullen	●		●	
GEWELD	SNAPCHAT	TELEGRAM	INSTAGRAM	TIKTOK
Verbaal geweld: cyberpesten	●		●	●
Fysiek geweld: vechtpartijen	●		●	
SEKSUEEL GRENSOVERSCHRIJDEND GEDRAG	SNAPCHAT	TELEGRAM	INSTAGRAM	TIKTOK
Sexting	●			
Exposing	●	●		

FACTSHEET DIGITALE LEEFWERELD: CRIMINALITEIT EN GRENSOVERSCHRIJDEND GEDRAG

Hieronder lichten we een aantal onderwerpen uit. Voor meer informatie, ook over de andere onderwerpen is de volledige scriptie [hier te downloaden](#).

Drugshandel

- » Alle gesproken jongeren hadden ervaringen met drugshandel op sociale media. Sommige jongeren zien een paar keer per week content met betrekking tot drugshandel op hun tijdlijn voorbij komen, anderen elke dag. De jongeren die zelf drugs gebruikten of positief tegenover het gebruik van drugs stonden, zagen vaker content met betrekking tot drugs op hun tijdlijn voorbij komen dan de jongeren die geen drugs gebruikten.
- » Het aanbieden van drugs via sociale media vinden jongeren normaal

"Het is gewoon normaal, het komt zo vaak voorbij" - Anoniem, 18 jaar

- » De verkoop van drugs gebeurt vooral op Snapchat, maar ook op Telegram. Snapchat wordt met name gebruikt door lokale 'kleinere' dealers en Telegram door 'de grotere'.

"Maar op Telegram geloof me je ziet wiet hasj, pillen, coke, telefoons, alles zie je. En het is ook geen fake dingen enzo. Want meestal op Snapchat zijn mensen kleine jongetjes, maar telegram zijn gewoon mannen" - Anoniem, 18 jaar

- » Dealers versturen via social media een bericht met een menukaart en gebruiken daarbij veelal emoticons.

Marihuana:

XTC/MDMA:

Cocaïne:

Lean:

Truffels en paddo's:

LSD, DMT, mescaline:

"Ze voegen je toe op Snapchat met mensen uit de buurt. Dan zeggen ze 'Yo, moet je lean kopen?'. Sommige zijn daarin geïnteresseerd en andere niet. Hebben ze geen interesse? Dan zoeken ze gewoon rustig verder" - Anoniem, 17 jaar

- » Jongeren zien dat vooral wordt gehandeld in xtc, mdma, cocaïne en lachgas. Wiet en hasj komt minder naar voren omdat dit in de coffeeshop te krijgen is.

² Lean: hoestdrank met codeïne en promethazine gemixt met frisdrank. Zorgt voor een roes.

FACTSHEET DIGITALE LEEFWERELD: CRIMINALITEIT EN GRENSOVERSCHRIJDEND GEDRAG

Rekrutering

- » Via stories, verhalen en persoonlijke berichten op Instagram en Snapchat worden jongeren benaderd voor criminele activiteiten zoals de verkoop van bankpassen en de verkoop van drugs. Niet alle jongeren hadden hier ervaringen mee, maar iedereen was wel op de hoogte van het fenomeen.

"Gaan ze eerst vragen van hee hoe gaat het... heb je interesse in verdienen? En dan word je meestal doorverwezen naar een Snapaccount of je wordt meteen direct via Instagram bericht en uitgelegd wat je moet doen" - Anoniem, 17 jaar

Geweld

- » Sociale media heeft een faciliterende functie bij verbaal én fysiek geweld. Zo worden vechtpartijen online gepland via bijvoorbeeld Snapchat.
- » Op sociale media zijn mensen extremer in het uiten van negatieve meningen en worden deze sneller gegeven dan in de offline wereld.

"Op straat zegt een groep tegen iemand van ons 'Je bent een kankermongool en dit en dit'. We voelen ons opgenaaid en dan gaan we met z'n allen in een snapgroep. Dan spreek je datum af en dan ga je gewoon vechten" - Anoniem, 18 jaar

Exposing

- » Jongeren geven aan dat er op Telegram groepen zijn met duizenden leden waarin naaktfoto's- en video's, porno en kinderporno gedeeld worden. Soms worden zelfs de sociale media-accounts en telefoonnummers van de vrouwen op het beeldmateriaal gedeeld.
- » Een jongere vergeleek het verspreiden van naaktfoto's van meisjes met het verzamelen van pokémonkaarten.

"Ja, de verspreiding van naaktfoto's. Het zijn bijna Pokémon kaarten. Ik hoor vaker vrienden zeggen van 'die moet je hebben' en dat ze ruilen ofzo" - Anoniem, 18 jaar

FACTSHEET DIGITALE LEEFWERELD: CRIMINALITEIT EN GRENSOVERSCHRIJDEND GEDRAG

Aanbevelingen

Tot slot doen we een aantal aanbevelingen aan professionals die met jongeren werken (docenten, jongerenwerkers, hulpverleners, politieagenten).

Ga in gesprek

- » De belangrijkste aanbeveling is om met jongeren in gesprek te gaan over hun digitale leefwereld. Uit de gesprekken met jongeren blijkt namelijk dat zij niet of nauwelijks praten over hun ervaringen op sociale media. Dit houdt de digitale bubbel in stand en brengt risico's met zich mee.
- » De digitale criminele/grensoverschrijdende bubbel en normalisering vergroot de kans dat jongeren crimineel/grensoverschrijdend gedrag gaan vertonen. Zij ervaren namelijk weinig negatieve consequenties. Door in gesprek te gaan over de negatieve consequenties wordt bewustwording gecreëerd.
- » Maak het voeren van deze gesprekken standaard onderdeel van de aanpak. Net zoals de offline wereld dat is.
  - Wees daarin nieuwsgierig.
  - Laat oordelen achterwege.
  - Probeer de vrijheid van jongeren niet in te perken, maar laat ze zelf nadenken over hun acties en de gevolgen die deze kunnen hebben.

Sluit aan op de leefwereld en ga online

- » Neem de online wereld net zo serieus als de offline wereld!
- » Als professional is een goed begrip van de werking, positieve kanten en de risico's van sociale media essentieel. Met dit factsheet willen we daar aan bijdragen. Maar verdiep je ook zelf in de online wereld. Ga online, maar houdt werk en privé gescheiden. Luister naar populaire muziek of volg accounts die veel jongeren volgen.
- » Tips populaire accounts:
Instagram: [@parraTv](#), [@rapnieuwshq](#), [@bravo](#), [@lijpe](#), [@boef](#), [@frenna](#), [@supergaande](#), [@marwajucee](#)
Telegram: Marktplaats XXL